

**Підмет і присудок –
головні члени речення**

Головні члени речення

```
graph TD; A[Головні члени речення] --> B[підмет]; A --> C[присудок]; B --> D[хто? що?]; C --> E[що робить предмет?]; C --> F[що з ним робиться?]; C --> G[який він є?]; C --> H[хто він такий?]; D --> I[граматична основа двоскладного речення]; H --> I;
```

підмет

хто? що?

присудок

що робить предмет?

що з ним робиться?

який він є?

хто він такий?

граматична основа двоскладного речення

Підмет -

незалежний головний член речення, що означає предмет (чи особу), про який ідеться в реченні, і відповідає на питання хто? що?

Підмет та способи його вираження

```
graph TD; A[Підмет та способи його вираження] --> B[Простий]; A --> C[Складений];
```

Простий

(виражений одним
словом)

Я люблю життя.

Складений

(виражений
словосполученням,
утвореним із двох і
більше повнозначних
слів)

Дві долі ішли різними
шляхами.

Способи вираження простого підмета

Формою вираження підмета є називний відмінок

- іменника:

Життя дається людині один раз.

- займенника:

Я вірю в силу доброти.

- субстантивованого прикметника:

Минуле живе в пам'яті.

- субстантивованого дієприкметника:

Прожите не сходить з віч.

- Числівника: Обоє підемо в майбутнє.

Підмет може також виражатися:

- неозначеною формою дієслова:

Жити – життя любити.

- прислівником:

Сьогодні, вчора, завтра є в кожному серці.

- вигуком:

“ Ура! Ура!” пролунало над нами.

Способи вираження складеного підмета

- складні географічні й астрономічні назви:
Чорне море манило мене до себе.
- стійкі словосполучення:
Бабине літо висіло на віттях.
- словосполучення з кількісним значенням:
Ключ птахів летить над містом.
- цілі речення:
“Зачарована Десна” – автобіографічна повість О.Довженка.

Присудок -

головний член речення, що виражає дію, стан або змінну ознаку діяча, і відповідає на питання що робить предмет? що з ним робиться? який він є? що він таке? хто він такий?

Присудок та способи його вираження

Простий

(виражений одним словом)

Ми **любимо** свій рідний край.

Складений

(допоміжна + головна частини)

■ дієслівний:

Діти **повинні жити** щасливо.

■ іменний:

Я **буду вірним** Україні.

Простий дієприслівний присудок може виражатися:

- дієсловом у формі будь – якого способу, часу, особи:

Я **мрію** про щасливе життя.

- неозначеною формою дієслова:

А нам **перемагають і жить!**

- вигуковою формою дієслова:

А журавлі все **курли-курли.**

- фразеологізмами:

Він швидко **накивав п'ятами.**

Складений іменний присудок

(Дієслово зв'язка + іменна частина)

Дієслово - зв'язка	Іменна частина	Приклад
Дієслово бути (був, є, буде) та дієслова з послабленим лексичним значенням: робитися, вважатися, ставати тощо.	іменник	Людина стає людиною тільки серед людей.
	прикметник	З усіх утрат утрата часу найтяжча .
	числівник	Вітчизна в нас одна .
	займенник	Я не така , щоб зрадити людину.
	дієприкметник	Добром і любов'ю думка моя наповнена .

Складений дієслівний присудок (допоміжна + основна частина)

Основна частина	Допоміжна частина	Приклад
неозначена форма дієслова (інфінітив)	допоміжні дієслова	Прагну життя прожити совісно .
	прикметники та дієприкметники	Він ладен стати на захист своєї Батьківщини.
	присудкові прислівники	Без знань не можна вступити до вузу.
	стійкі сполучення слів	Ніхто не в силі нам заважати .

Тестові завдання

I. У якому з поданих речень підмет виражений нерозкладним словосполученням (складений підмет)?

1. Дружба народів – це злагода й мир.
2. Двоє учнів вдало пройшли естафету.
3. Тарас Шевченко мріяв про незалежність України.

II. У якому реченні простий присудок виражений фразеологізмом?

1. На уроках він завжди активний.
2. Я буду жити, бо жива мета.
3. Сергій накивав п'ятами з уроку.

Тестові завдання (продовження)

III. З'ясуйте у якому реченні простий підмет виражений прикметником?

1. Майбутнє буде щасливим.
2. Ось піднялося нарешті сонце.
3. Невиконане залишилось невиконаним.

IV. У якому реченні наявний підмет і присудок?

1. Хотілося б бути людиною.
2. Осінній Київ.
3. Земля дарує нам свої щедроти.

Тестові завдання (продовження)

V. У якому реченні підмет виражений числівником?

1. Один серед чужих.
2. Обом було легко на душі.
3. Ми маємо дві пропозиції.

VI. У якому реченні підмет виражений прислівником?

1. Сьогодні я такий щасливий.
2. "Завтра" буде незабутнім.
3. Вчора він був не в гуморі.

Тестові завдання (продовження)

VII. Знайдіть речення, в якому інфінітив входить до складу складного дієслівного присудка.

1. Письменники прагнули звеличити людину.
2. Дівчата присіли спочити.
3. Вони думають про майбутнє.

VIII. Знайдіть речення із складеним іменним присудком.

1. Кожна людина талановита.
2. Жду тебе, моя доле.
3. Вмій керувати своїми емоціями.

